

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

VÝBOR REGIÓNOV

INTERACTIO – NA DIAĽKU – 143. PLENÁRNE ZASADNUTIE VR, 17. 3. 2021 – 19. 3. 2021

Stanovisko Európskeho výboru regiónov — Nový prístup k námornej stratégii v oblasti Atlantického oceánu — druhý akčný plán pre Atlantický oceán —

Aktualizovaný akčný plán pre udržateľné, odolné a konkurencieschopné modré hospodárstvo v oblasti Atlantického oceánu v Európskej únii

(2021/C 175/01)

Spravodajkyňa: Paula FERNÁNDEZ VIAÑA (ES/Renew), ministerka pre otázky predsedníctva a ministerka vnútra, spravodlivosti a pre vonkajšiu činnosť vlády autonómneho spoločenstva Kantábria

POLITICKÉ ODPORÚČANIA

EURÓPSKY VÝBOR REGIÓNOV

Piliere a ciele akčného plánu pre Atlantický oceán

1. Poukazuje na to, že regióny v oblasti Atlantického oceánu čelia dvojitej hospodárskej kríze. Ku kríze spôsobenej pandémiou COVID-19 sa pridajú zatiaľ nekvantifikované dôsledky brexitu v oblasti rybníctva, cestovného ruchu, obchodu a dopravy. Drastické zníženie mobility, ktorému čelíme, má osobitný vplyv na infraštruktúry, námorné spojenia, logistické reťazce a cestovný ruch.
2. Žiada preto, aby sa prijali špecifické opatrenia na zmiernenie zmeny klímy v pobrežných regiónoch a námorných oblastiach Atlantického oceánu a aby sa zohľadnili výsledky rokovaní o brexite a ich možný vplyv na budúcnosť námornej stratégie pre Atlantický oceán a jej akčného plánu. V tejto súvislosti vyjadruje znepokojenie nad možnými dôsledkami vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ na spoločnú rybársku politiku (SRP).
3. Zdôrazňuje úlohu Atlantického oceánu ako takého pri zmiernení a zvládaní zmeny klímy a potrebu lepšieho pozorovania, výskumu a pochopenia fungovania oceánskeho ekosystému, ako aj spolupráce vo výskume.
4. Poukazuje na to, že ciele a opatrenia v rámci štyroch pilierov majú prierezový charakter a že ich realizácia bude závisieť od dobrej spolupráce medzi rôznymi útvarmi Komisie, vnútroštátnymi riadiacimi orgánmi a koordinátormi projektov. Zároveň však upozorňuje, že súčasné piliere sú síce vhodné, no mali by sa mali nanovo vymedziť, pretože nie sú postačujúce vzhľadom na samotné preskúmanie európskych odvetvových politík a že je potrebná primeraná koordinácia stratégie pre oblasť Atlantického oceánu s týmito piliermi.

5. Vyjadruje poľutovanie nad tým, že z akčného plánu pre Atlantický oceán sú vynechané veľmi dôležité činnosti v oblasti modrého hospodárstva, ako sú lodiarstvo, lodná a námorná doprava, športové námorníctvo, služby a vedľajšie odvetvia a činnosti udržateľného cestovného ruchu súvisiace s morským prostredím vrátane vodných športových aktivít, výletných plavieb a trajektov, a že rybolov, lov mäkkýšov ani akvakultúra nemajú v tomto akčnom pláne vlastný priestor.
6. Žiada preto, aby sa do tohto akčného plánu začlenili ako osobitný pilier, keďže zabezpečenie dodávok potravín morského pôvodu je jednou z priorít Európskej zelenej dohody. Okrem toho by sa mal zohľadniť aj rozvoj morských ekosystémov a ich potenciál, pokiaľ ide o zvýšenú sekvestráciu uhlíka.
7. Pokiaľ ide o piliere I a III, ktoré sa týkajú možných odvetví činnosti v modrom hospodárstve (prístavy a obnoviteľné zdroje energie), sa domnieva, že stanovenie výlučne týchto odvetví ako pilierov akčného plánu obmedzuje rozsah jeho pôsobnosti tým, že neumožňuje začlenenie ďalších existujúcich a vznikajúcich oblastí činnosti, ktoré majú osobitný význam v regiónoch Atlantického oceánu.
8. Navrhuje preto spojiť tieto dva piliere do jedného piliera, ktorý by sa mohol nazvať „Činnosti modrého hospodárstva ako hnacia sila udržateľného rozvoja pobrežných oblastí“, a v rámci ktorého by sa mohlo rozvíjať týchto päť cieľov: Prístavy ako katalyzátory regionálneho ekosystému modrého hospodárstva; Prístavy ako centrá inovácie na začlenenie nových technologických riešení; Zlepšenie činností v etablovaných sektoroch (rybolov, námorná doprava a logistika atď.) a ich prispôbenie cieľom udržateľného rozvoja; Podpora činnosti rozvíjajúcich sa sektorov modrého rastu, a najmä energie z obnoviteľných morských zdrojov; Digitalizácia činností modrého hospodárstva.
9. Pripomína, že prepojenie prístavov a ich spádových oblastí je ďalšou kľúčovou oblasťou, a víta začlenenie piliera určeného pre atlantické prístavy do akčného plánu. Je nevyhnutné odstrániť problémové miesta na železnici a prístupových cestách (tzv. posledný úsek), či už spôsobené kapacitnými problémami alebo prekládkou tovaru. Označenie prístavov za vstupné brány na trh v oblasti Atlantického oceánu a za katalyzátory podnikania je správne, ale ich kľúčový význam z hľadiska vytvárania bohatstva a pracovných miest v oblasti ich vplyvu sa prehliada.
10. Zasadzuje sa za rozšírenie siete námorných diaľnic v Atlantickom oceáne, čo umožní nové spojenia medzi prístavmi v rámci komplexnej siete TEN-T, a považuje za správne, aby sa kritériá začlenenia európskych prístavov vo všeobecnosti a najmä atlantických prístavov do siete TEN-T opierali o ich strategický význam pre EÚ a jej územia. V tejto súvislosti zdôrazňuje strategický význam námorných diaľnic pre prepojenie Írska s kontinentom v období po brexite.
11. Žiada, aby sa do hlavnej siete TEN-T zahrnuli tie atlantické prístavy, ktoré majú strategický význam pre štruktúru európskeho dopravného systému a ktoré sa v súčasnosti nachádzajú mimo tejto siete. Zároveň žiada, aby sa poskytli finančné prostriedky na opatrenia, ktoré umožnia rozvoj námorných diaľnic a zlepšenie služieb príbrežnej námornej dopravy ako služieb udržateľnej dopravy integrujúcich územia. Tieto investície by sa mali nasmerovať do prístavov, ako aj do pozemných spojení vrátane prístupových ciest (tzv. posledný úsek), najmä do modernizácie a zlepšenia železničných tratí, ktoré sú nevyhnutné pre vytvorenie udržateľnej dopravnej siete a pre súdržnosť okrajových území.
12. Podporuje rozvoj atlantickej železnice a prepojenie železničných prístavov vrátane prístupových ciest „na tzv. poslednom úseku“, a to tak medzi existujúcou infraštruktúrou, ako aj medzi koridormi TEN-T a inými traťami v oblasti Atlantického oceánu.
13. Víta skutočnosť, že jedným z pilierov nového akčného plánu je pilier venovaný energii z obnoviteľných morských zdrojov, v rámci ktorého majú regióny v oblasti Atlantického oceánu obrovský potenciál a pracovné skúsenosti. Zároveň však vyjadruje poľutovanie nad tým, že sa v kontexte súčasnej krízy zastavili kľúčové investície do rozvoja energie z obnoviteľných morských zdrojov v rôznych formách, pričom práve tento ich rozvoj je pre regióny v oblasti Atlantického oceánu prioritou.
14. Domnieva sa, že stratégia pre oblasť Atlantického oceánu by mala podporovať projekty v oblasti energie z obnoviteľných morských zdrojov v širšom zmysle vrátane podpory konkurencieschopného hodnotového reťazca a zavádzania a overovania nových vznikajúcich technológií, ktoré prispievajú k plánovaniu a koordinácii budúcich parkov na výrobu energie.

15. Vzhľadom na to, že existujú rôzne štúdie o využívaní vln, prúdov a vetra v oblasti Atlantického oceánu, navrhuje, aby sa tieto štúdie začlenili do mapy potenciálnych zdrojov a žiada, aby sa v rámci piliera III zohľadnila zlučiteľnosť výroby energie z obnoviteľných morských zdrojov alebo výroby umiestnenej na mori s už existujúcimi činnosťami, ako je rybolov, lov mäkkýšov a kôrovcov a akvakultúra. Zohľadniť by sa mali aj morské ekosystémy a biodiverzita.

16. Kriticky vníma skutočnosť, že žiaden z pilierov sa nezaobera cestovným ruchom a kultúrnym dedičstvom, ktoré je charakteristickým znakom európskeho atlantického priestoru, pretože prispieva k rozvoju imidžu európskeho kontinentu.

Právomoci na podporu modrého rastu na úrovni Európskej únie a programy financovania

17. Domnieva sa, že by sa mal vytvoriť osobitný hospodársky a rozpočtový nástroj pre stratégiu v oblasti Atlantického oceánu, aby sa uľahčilo jej vykonávanie a rozvoj súvisiacich činností atraktívnejším spôsobom. Začlenenie cieľov stratégie a akčného plánu do viacročného finančného rámca (VFR) je obzvlášť dôležité vzhľadom na rozhodnutie Spojeného kráľovstva vystúpiť z Európskej únie.

18. Zdôrazňuje, že v poslednom programovom období bola politika súdržnosti prostredníctvom EFRR a ESF najdôležitejším investičným nástrojom EÚ. Plné využívanie politiky súdržnosti spolu s možnosťami financovania dostupnými prostredníctvom ENRAF a EPFRV bude mať zásadný význam pre budúci úspech projektov v rámci stratégie v oblasti Atlantického oceánu. Zjednodušenie fondov EŠIF pomôže zvýšiť dostupnosť finančných prostriedkov pre miestne projekty.

19. Pripomína, že harmonogram akčného plánu je navrhnutý tak, aby motivoval riadiace orgány členských štátov a pobrežných regiónov pri vypracúvaní partnerských dohôd a programov na obdobie 2021 – 2027 a že mnohé opatrenia zahrnuté do týchto programov súvisiacich s akčným plánom prispievajú k dosiahnutiu cieľov EÚ v oblasti klímy. Berie preto na vedomie už existujúce oneskorenia spôsobené pandémiou COVID-19 a zdôrazňuje, že je potrebné, aby boli európske štrukturálne a investičné fondy a vnútroštátne operačné programy dostupné a funkčné na začiatku programového obdobia 2021 – 2027.

20. Poukazuje na to, že vykonávanie akčného plánu bude vo veľkej miere závisieť od investícií z verejných a súkromných zdrojov. Okrem toho by hlavné projekty vyplývajúce zo stratégie v oblasti Atlantického oceánu mali byť lepšie začlenené do programov EÚ.

21. Vzhľadom na rastúci počet dostupných finančných nástrojov vyzýva Európsku komisiu, aby prípadne spolu s Európskym výborom regiónov zorganizovala informačné kampane pre miestne a regionálne samosprávy o najlepších postupoch pre prístup k týmto finančným nástrojom a ich využívanie.

Modré hospodárstvo a význam údajov pre jeho metodický vývoj na miestnej a regionálnej úrovni

22. Konštatuje, že vplyv modrého hospodárstva ešte nebol na regionálnej a miestnej úrovni v plnej miere vyhodnotený, keďže sa musí vypracovať systém ukazovateľov založených na spoľahlivých údajoch merajúcich presný vplyv činností, ktoré priamo alebo nepriamo závisia od mora.

23. Konštatuje, že v oblasti modrého hospodárstva existujú okrem uvedených činností rozsiahle skúsenosti aj v iných oblastiach činnosti, ako je stavba lodí a lodná doprava, výroba zariadení na výrobu morskej energie alebo vývoj biozložiek z morských prírodných prvkov.

24. Vzhľadom na zložitosť a značné množstvo existujúcich zdrojov odporúča prijať regionálne stratégie inteligentnej špecializácie pre metodický rozvoj modrého hospodárstva na miestnej a regionálnej úrovni s cieľom pomôcť určiť najvhodnejšie opatrenia.

25. Navrhuje, aby Európsky výbor regiónov vypracoval zoznam činností modrého hospodárstva v každom z jeho regiónov a území, čím by vytvoril skutočnú mapu rozvoja modrého hospodárstva v Európskej únii, ktorú by mali na úrovni komisie NAT pravidelne aktualizovať konkrétne subjekty v každom regióne s cieľom určiť úspešné osvedčené postupy v tejto oblasti.

Viacúrovňové riadenie v oblasti Atlantického oceánu

26. Podporuje štruktúru riadenia a nový rámec monitorovania a navrhuje začlenenie konkrétnych plánov alebo úloh do každého cieľa, aby sa uvedené opatrenia viac špecifikovali.

27. Považuje za vhodné uznať význam a podporu, ktoré uplatňovanie prístupu LEADER na rozvoj stratégie pre oblasť Atlantického oceánu poskytuje prostredníctvom stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou prepojených s miestnymi akčnými skupinami pre rybolov, čo je osobitný nástroj spojený s pobrežím a jeho hospodárskymi a sociálnymi aktérmi, v ktorom sú zhromaždené skúsenosti a poznatky.

28. Dôrazne podporuje účinné viacúrovňové riadenie pri súčasnom rešpektovaní inštitucionálneho rámca každého členského štátu a domnieva sa, že obnovená námorná stratégia by mala regiónom umožniť aktívnu účasť na riadení v oblasti Atlantického oceánu.

29. Trvá na tom, že je potrebné zosúladiť programy a ciele viacerých procesov a politík EÚ, keďže to, čo už nie je prioritou programu končiaceho v určitom termíne, sa často stáva prioritou v rámci programu iného procesu s rozdielnym termínom. Tento problém riadenia je dôsledkom rozdrobenej štruktúry a nedostatku riadnej koordinácie a správnych a aktuálnych informácií.

Spolupráca v oblasti Atlantického oceánu

30. Domnieva sa, že ciele a opatrenia štyroch pilierov, ktoré navrhla Európska komisia sú nedostatočné, no konštatuje, že ich realizácia bude mať pozitívny vplyv a bude prínosom pre neatlantické regióny, a dôrazne odporúča, aby sa s týmito regiónmi rozvinula rozšírená spolupráca.

31. Vyzýva na posilnenie cezhraničnej spolupráce nad rámec námorných hraníc a v rámci území prostredníctvom jednoduchších výziev na predkladanie cezhraničných projektov, posilnením programov Interreg a ďalších rozpočtových nástrojov.

32. Pripomína, že programy územnej spolupráce, do ktorých sú zapojené regióny v oblasti Atlantického oceánu, inteligentným spôsobom prispeli a prispejú k plneniu cieľov nového akčného plánu. Zároveň zdôrazňuje, že by sa mohol dosiahnuť väčší vplyv, ak by sa v osobitnom rozpočtovom rámci námornej stratégie pre oblasť Atlantického oceánu s vymedzenými cieľmi zodpovedajúcimi akčnému plánu a s osobitnými meracími ukazovateľmi, ktoré sa dajú jednoducho riadiť, vytvorili špecifické výzvy na financovanie cezhraničných projektov.

33. Konštatuje, že v záujme zlepšenia spolupráce je v prvom rade potrebné zlepšiť vedomosti o „druhej strane“. Preto by bolo veľmi užitočné vypracovať zoznam aktérov, problémov a príležitostí a distribuovať ho všetkým subjektom v každej krajine a/alebo na každom území a zároveň formulovať pre jednotlivé odvetvia modrého hospodárstva usmernenia v oblasti činnosti a technológie v závislosti od konkrétnej špecializácie každého regiónu, podporovať vzájomnú spoluprácu a zostaviť spoločnú ponuku bez toho, aby bolo potrebné súfažiť.

34. Domnieva sa, že na dosiahnutie a posilnenie cezhraničnej spolupráce je potrebné vytvoriť podmienky, ktoré uľahčujú synergie a podporujú prácu v multidisciplinárnych a multikultúrnych tímoch, a to zosúladením záujmov a programov, v rámci vedeckých priorít a nástrojov riadenia a správy, podporou spravodlivej spolupráce medzi tímami v jednotlivých regiónoch, vytvorením jednoduchých a kontinuálnych mechanizmov financovania, aby bolo možné včas zaviesť realistické opatrenia a podporiť široké zapojenie spoločnosti do týchto opatrení v záujme ich úspechu.

35. Poukazuje na to, že veľký počet paralelných, ale nesúvisiacich programov spôsobuje nejasnosti a je pravdepodobné, že budú neefektívne pri využívaní verejných finančných prostriedkov. Potrebná je harmonizácia verejného financovania výskumu a inovácií s cieľom maximalizovať koherentnosť a vplyv investícií a optimálne využiť čas výskumných pracovníkov. Žiada, aby sa spojili regionálne, vnútroštátne a európske opatrenia a finančné prostriedky s cieľom dosiahnuť oveľa väčší vplyv, než aký sa dosiahne viacerými nesúvisiacimi programami, čím sa účinne prispeje k vytvoreniu vysoko výkonného európskeho výskumného priestoru v oblasti modrého hospodárstva.

36. Domnieva sa, že spolupráca by sa nemala obmedzovať len na námorné a prístavné záležitosti, ale mala by zohľadňovať interakciu medzi morom a pevninou a mala by venovať pozornosť zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu (obehové hospodárstvo, udržateľná mobilita, morské ekosystémy atď.).

37. Zdôrazňuje význam spolupráce založenej na príslušných stratégiách pre inteligentnú špecializáciu v atlantických regiónoch (S3) a rozvoja hlavných projektov v oblastiach inteligentnej námornej špecializácie oblasti Atlantického oceánu.
38. Chcel by zdôrazniť, že v kontexte obnovy po pandémie COVID-19 a v období po brexite sa spolupráca v oblasti Atlantického oceánu stáva ešte potrebnejšou z dôvodu predpokladaného zhoršenia sociálno-ekonomickej situácie a jej vplyvu na zamestnanosť a modrý rast a dôsledkov vystúpenia Spojeného kráľovstva z Európskej únie a rozsahu pôsobnosti fondu na prispôsobenie sa brexitu.
39. V tejto súvislosti sa chce zamerať na budúcnosť a domnieva sa, že narušenie spôsobené pandemiou a brexitom sa môže zmeniť na príležitosť, ak naše kľúčové odvetvia prispôbia svoje technologické zručnosti. Víta preto nové nástroje, ktoré môžu podporiť nové európske hodnotové reťazce na základe priorít regionálnych stratégií inteligentnej špecializácie.
40. Vyjadruje názor, že vzhľadom na závery Rady o vykonávaní makroregionálnych stratégií EÚ nastal čas vytvoriť a rozvinúť takúto makroregionálnu stratégiu pre oblasť Atlantického oceánu s osobitným rozpočtovým a vykonávacím rámcom primeraným jej situácii a potenciálu.
41. Nazdáva sa, že vhodnou metódou na prehĺbenie spolupráce, riešenie námorných, ako aj územných výziev, zlepšenie koordinácie medzi regiónmi a členskými štátmi a racionalizáciu využívania finančných prostriedkov je vytvorenie makroregiónu v oblasti Atlantického oceánu.
42. Domnieva sa, že námorný charakter makroregiónu by sa mal doplniť inovačným potenciálom súvisiacim s oblasťami inteligentnej špecializácie, ktoré sú spoločné pre regióny oblasti Atlantického oceánu, a mala by sa v ňom podporovať transatlantická spolupráca so zapojením najvzdialenejších regiónov, tretích krajín a regiónov, a to podľa modelu viacúrovňového riadenia Alpského makroregiónu s priamym a aktívnym zapojením regiónov.

V Bruseli 19. marca 2021

Predseda
Európskeho výboru regiónov
Apostolos TZITZIKOSTAS
